

31-ik szám. Julius 30. 1868.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petisor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
a köziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1868.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV
M. AKAD. NYOMDÁSZNÁL.

Maiszámunkhoz egy negyediv melléklett van csatolva.

TARTALOM.

Cikkek: „Erdélyi képek. XXI. A Hargita, Szentkorszt-bánya és fürdő.” B. Orbán Balástól. — „A hősök sirja.” Gyulai Páltól. — „A szomorú napokból.” (Egy honvédtiszt jegyzetei a Világos utáni napokból.) (Vége.) Fataky Antaltól. — „Párisi képek.” Radó Báltól. — „A varrógép története.” Breuer Armáttól. — „A dervisekről. II. A Rufai vagy üvöltő dervisek.” Erődy Báltól. — „Egy hét története.” Vadnai

Károly-tól. — „Vegyes közlemények.” — „Irodalom.” — „Szerkesztői üzenetek.” — „Ujdonságok.”

Képek: Oltárkép a Hargitán. (B. Orbán B. rajza.) — A dobogói fürdő Udvarhelyszéken. (B. Orbán B. fényképe.) — A Boulevard St. Germain. — A Tuilleries és Páris látképe. (A „Párisi képek” című cikkes.)

Irodalom.

— („Természet” címmel) Berces Antal népszerű természetudományi lapot indított meg, mely októbertől havonként kétszer, egy-egy ivnyi tartalommal fog megjelenni. Előfizetési

ára félévre 2 ft, egész évre 3 ft, mely összegek Pestre, a kegyesrendiek épületébe a szerkesztő neve alatt küldendők.

Szerkesztői üzenetek.

— V. Floris úrnak. Az életkép rajza jó. Szeptember elején fog megjelenni.

— Pesten: D-es J. úrnak. A hosszánk küldött közlemény a hirdetések rovataiba tartván, az tisztán a kiadóhivatalt illeti, a miért kérjük önt, ott saiveskedjék jelentkezni.

— „Egy színdarabok”; ily iszetlenséget egyetlen képzett színésznő sem köszönne meg.

— Szabadkán: L. G-nak. Miként ön lapunk utóbbi számaiból is láthatja, az izlam vallási szokásairól közvetlen forrásból közzétehetünk cikkeket, melyeknek folytatását is be fogja küldeni érdemes konstantinápolyi munkatársunk.

— Pesten: Pr. J-nak. A szomszéd nép költészetéből bemutatott szép balladát ki fogjuk adni.

Ujdonságok.

* (Beniczky Lajosról) e hó 24-ikén délután az a hír terjedt el, hogy a Duna mentében fekvő Harasztinál a víz holtan vetette ki a partra. Valóban fogtak is ki két holttestet, melyeken erőszakos halál nyomai látszottak, de ismerősei habozás nélkül kimondták, hogy nem Beniczkyé. Valami, eddig fölfedezetlen büntény áldozatai ezek. Magáról Beniczkyről még mindig semmi hír. 500 frmyi jutalom van kifizetve annak, ki nyomba vezető adatokat szolgáltat a hatóság kezébe. A pest városi kapitányság tehát közzé tette Beniczky személyleírását. Különös ismertető jel rajta, hogy a fej hátul részén egyik fültől a másikig könnyen észre vehető sebforradás van, s feje tetején, hol haja hiányzik, vörhenyes lencse látható. Kórszakálla őszbe vegyül, homloka magas és kopasz; egészben erőteljes külsejű, hatodfél láb magas férfi, s 55 éves. Eltűnésekor széles karamit, alacsony szürke lüszter kalapot, zeke formájú fekete zaindrasztu atillát, világos mellényt és nadrágot viselt, mosó szövetből. Órája estét s Králik órától való. — Gyau van egy Zaborszky nevű volt honvéddörnyagra, kinek társaságában látták utószor Beniczkyt, ki azonban — midőn szállására mentek — megszökött, az északi vasúton Salgó-Tarjánig jegyet váltott, de nem Salgó-Tarjánál, hanem más állomásnál szállt ki. Nehány nap múlva pedig Jászberényben fogták el, s Pestre hozták. Gyau van még egy másik egyénre is, aly iparlovagra, ki tavaly gr. Eszterházy név alatt nevével együtt hosszabb ideig lakott a császárfürdőben, azután sokakat rázedve, megszökött.

— (A magyar honvédelem küszöbén levő szervezés) alkalmából a közvélemény óhaja már nyilvánul a lapok után, hogy kiket szeretne a honvédség kerületi parancsnokaiul látni. Természe-

tes, hogy e tekintetben latba veti a hazai s honvédvezérei érdemeiket és a szakképzettséget. Ily körülmények közt lehetlen föl nem hívunk a figyelmet a jelenleg félrevonultan élő, de 1848-49-diki harcainkban több, általa vezényelt csapatban kitűnő érdemeket szerzett Asbóth Lajos tábornokra is, kit szakértők nemcsak szerencsés és hő vezértül, de egyszersmind a magasabb katonai tudományokban is jártas főtisztül s különösen gyakorlott seregszervezőtül emlegetnek, minek Ujvároson és Szegeden is tanújelét adta.

— (A „Hargita, Sz.-Keresztbánya és fürdő”) feliratú cikkben lapunk mai száma egy terjedelmes helyismertető munkából hoz mutatványt. Ez Orbán Balásznak „Székelyföld” című, hat kötetes nagy képes vállalata, mely hazánk ezen klasszikus, s legkevésebbé ismert részének kimerítő monografiáját adja. Volt alkalmunk e munkának már sajtó alatt lévő, s sept. hóban elkészülendő első kötetét látni s meggyőződhetünk, hogy annak kiállítására díszes, s képei igen szépek lesznek. Felhívjuk azért újból is a figyelmet e munkára, annál is inkább, mert a szerző által szerényen 200 ra szabott előfizetőknek még fele sem gyült be, pedig valójában a munka terjedelméhez, a képek nagy számához mérve az ár csekélyre van szabva, a mennyiben a 6 kötet ára csak 12 ft; de a melynek bolti ára 24 lesz. Felhívjuk főképp e munkára egyleteink, s jobb módu honfittársaink figyelmét, hogy szerzőt, ki már eddig is ezen közhasznú, hazafias vállalatra annyit áldozott, támogati sziveskedjenek. Az előfizetési pénzek vagy Ráth Mórhoz vagy szerzőhöz (Pest váci utca. 9-ik sz.) küldendők.

* (Kossuthól két levelet) közöltek a lapok. Egyiket Degré Alajoshoz irta, mint a váci honvéd-

Negyedik évi folyam.

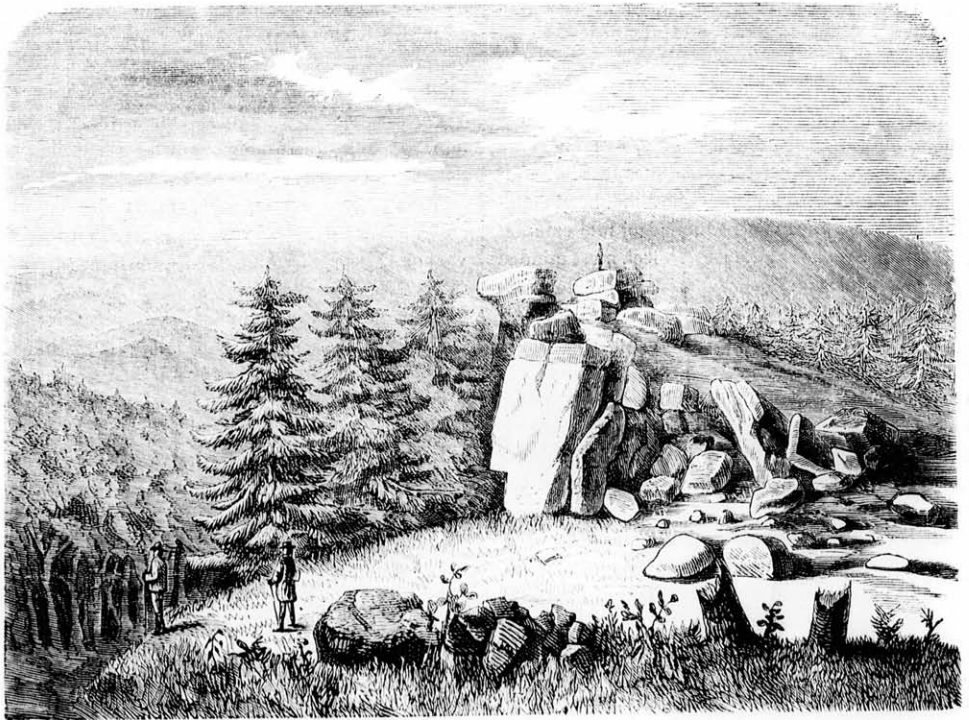
31. szám.

Július 30-án. 1868.

Erdélyi képek.

XXI. A Hargita, Szentkereszt-bánya és fürdői.

I. A Székelyföld közepén egy hatalmas trachyt | hálózó hegységek, innen erednek számtalan, a
völgyeket termékenyítő folyók, fellegekbe felnyúló

Oltárkö a Hargitán. (B. Orbán B. fényképe.)

lánccolat emelkedik fel, legmagasabb a Székelyföld minden hegyei közt. Innen, mint középpontból ágaznak el minden irányban a Székelyföldet be-

ormain tenyésznek azon sugár fenyvesek, melyek épület-anyagot adnak a fél Székelyföldnek, nemcsak, hanem a deszka, szőlőkaró és épületfákkal

való kereskedés által pénzt és gabonát szereznek a havasalji népek. A havas, mely annyi áldást nyújt, a 6000 lábat megközelítő *Hargita*, mely a székely krónikában *Héthavas* néven szerepel. Héthavas nevet pedig őseink azért adhattak e havasnak, mert az, bár változtatott névvel, de azért folytonosan egybefüggő láncolatban felnyulik Erdélynek észak-keleti szögletéig, hol a *Kölemenhasának* roppant kilenc csucsos hegységében végződik, s miként a geologusok meghatározták, nem csak honunknak, hanem egész Európának legterjedtebb trachyt képződését alkotja. Oldalát és tető-ormát a gyönyörű fenyvesek közül kiemelkedő sziklacsoportok ékitik; e sziklacsoportok legszebbikét, az ugynevezett *Oltárkövet* mutatja melékelte képünk. Ily szent nevét — hagyományok szerint — onnan nyerte, hogy török és tatár dúlások alkalmával a havasra menekült nép itten szokott volt isteni tisztelgetet tartani, s valójában ennél szebb és áhitatra ragadóbb áldozati oltárt alig választhattak volna, mert a sziklák gyönyörű alakzatához csatlódik egy oly nagyszerű körlátvány, mely fél Erdélyre terjed ki, s lehet-e valami felemelőbb, lelket és szívet felmelegítőbb, nemes lelkesedésre ragadóbb, mint a havasok ormáról feltáruuló látvány. És ki lenne az, ki a természet ily nagyszerűségénél a világgalkotót művében ne csudálná, és mi más az ima, mint a léleknek felmagasztaltsága, s hol léte-sülhetne ez inkább, mint egy ég felhői közé emelkedő havason, hol a világ semmiségei fölé emelkedett ember istenhez hiszi magát közel, mert minden érzés, mi keblét hullámoztatja, isteni, minden gondolat ima, minden eszme ihlettséggel határos. Egy ily pontról való széttekintés lehetetlen, hogy költői gondolatokat ne ébreszsen a halandóban, és mit ér az ima, ha az a költészet eszményvilágának színvonalaig nem emelkedik, ha ihlettség nem hatja át a szívet? E nélkül gépies szájmozgatás, olvasó örlés, mely semmi erkölcsi becsesel nem bírhat.

Most az Oltárkőn nem emelkedik ugyan az áldozat tömjénfüstje; de azért ki oda megyen, az akaratlanul is fohászkozik ottan. Hanem szálljunk le a felmagasztaltságnak e fényes talajáról az alantibb régiókba, a *Hargita* alján elterülő azon terjedelmes fensíkra, melyet a székely egyszerűen *Láz*-nak nevez; e Láz keleti szélén, közvetlenül a *Hargita* alján, fekszik 2645 lábnyira a tenger színe felett az oly nevezetes kiváltságokkal bíró két *Oláhfalu*, vagyis azon két havasi község (szentegyház és kápolnás Oláhfalu), mely nagyon régi időktől fogva rendezett tanácssal és ország-

gyűlésre követküldési joggal bír, s e mellett oly tág értelemben vett önkormányzati joggal, hogy perét a szék tiszttségének kikerülésével, egyenösen a kir. táblára fellebbezi. A tanács élén választott királybíró áll, ki közvetlenül a kormányzékkel érintkezik.*)

Ha az Oláhfaluból délirányba letörtető nagy Homorod folyását követjük, rövid negyedóra alatt a regényesen fokvő *Ujváros****) vagy *Szentkeresztbányára* értünk.

E hely, hol most nagyszerű vasöntödék, füstölő kohók zajos működése vízhangoztatja a vidéket, hol terjedelmes bányatelep munkás népe sűrűg, hol száz meg száz szakér robog érckövet, vasat, öntvényeket és szenet hordva, — 1830-ban még Ugron István kaszálója volt, 1838-ban kezdette ott el a rendezett bányaművelést a Selmecen végzett Gyertyánffi Jónás; s azt 1848-ig sikerrel is folytatta, azonban forradalom után — mert ott a magyar sereg számára ágyuk és golyók üntettek — üldözőbe vétetvén, brassai pénzváltó Demeter Miklós vette át 1850-ben, ennek 1855-ben történt halálával hitelezői foglalták le, kiktől egy év múlva a „brassói bányász és kohászati részvénytársulat” vette meg 52,000 forintért, mely társulat azóta kellő nagyszerűséggel kezelte. Van egy olvasztója, egy kúpoló kemenceje, két vortője, egy négy tűzű hengerműve, készülöben egy tengely- és szoggyár.

Vasa nagyon szívós, lágy, miért öntvényekre igen alkalmas. Vert vasa legközelebb áll a svéd vashoz. Nyers vastermelése 12,000 mázsa; vont-, és vert-vasa 7—8000 mázsa.

De nemcsak ércet, hanem egészséget is lehet itten aknázni, a mennyiben Szentkeresztbányán sok jeles gyógyforrás fakadt fel, azok közt első helyen megemlítjük a Homorod jobb partján felbuzgó *Lobogót*, mely vetkező szobákkal ellátott meglehetősen nagyságu tükörbe van felfogva; nyárszakon igen sok vendég látogatja e fürdőt, mely 18 R. fok melegségű levén, fürdésre igen kellemetes, s több betegségben, de főleg hülésekben igen jótékony hatása.

Van még a lobogó közelében két ivókút és egy harmadik a bányatelepen alól, mely hajtó tulajdonnal bír.

Ha a szűk szikla-bécek között nagy osással a festői zuhatagokban lerohanó Homoródot követ-

*) Ily előjogait Bethlen Gábertől nyerte 1614- és 1618-ban.

**) Ujvárosnak rendezett utcaíról nevezték el e bányatelepet a székelyek.

jük, negyed óra alatt a *Dobogó* nevű alsó fürdőhöz érünk.

Itt a rohanó patak fölél emelkedő szikla élén festőileg fekvő házcsoport és szűk fürdőmedence van, melybe a patakmeder széléből egy facsőven öneréjén nyomul fel azon pezsgő, a testet csipő ásványos víz, mely nagy konyhasó tartalommal bírván, gőrvély, gelesztakórban és hűlésekben igen jótékony gyógyhatással bír.

A víz felületét, ha csak 24 óráig áll is, vas-tag szivárványozó lepel vonja be, mi kőolaj vagy naphta tartalomra mutatna. Ivóvíze alább a patak-meder sziklájából buzog fel, és pedig oly erővel, hogy egy facsőbe szorítatva, öneréjén 5 lábnyira nyomult fel; ennek íze kellemes csipős s a bort is főzi.

E két forrás van csak felhasználva; de ezeken kívül minden nyomon láthatni a sziklákon veres leülepedést hagyó ásványos vizek dús felbuzgását, melyek használatlanul elegyednek el a patak zugva rohanó hullámai közé. A *Dobogó* környezete megdöbbenő szikla-halmazával, lengő fenyveseivel igen festői, a mint azt mellékelt képünk mutatja, s mivel e fürdőt utóbbi időben egy részvény-társulat vette át, remélünk lehet, hogy azok mindent megtesznek ezen szép és üdvös hatásu hely emelésére, s ekként hinni lehet, hogy az mostani elhanyagolt állapotából kiemelkedve, fürdőhelyeink keresettebbjei közé tartozand.

Ha a völgyet alább vizsgáljuk, az merész szökésekben száll alá, minden lépten imponans szikla-

szalák meredeznek fel, melyek között az ut félelmes hegyoldalakra vágva vonul az alább fekvő bányákhoz, lenn a szűk völgyben posztóványolok, sziklára akasztott malmocskák, száz meg száz, figyelmet magára vonó oly festői pont, melyeknek örökítésre méltó képei egy egész albumot tölthetnének meg.

E vadregényes magányban feltűnik ezek mellett egy-egy keresztfa is, hol vagy gyilkos kezek alatt elvérzett, vagy szikla által elzuzott ember alusza örök álmát, és ezen ódon alaku emlékkereszteken, ezen a hit és emberi mulandóság jelvényein, egy-egy szerény virág-füzér diszlik, — tudatva, hogy vannak, kik az itt nyugvók álmai felett örködnek, kik e távol sirokat a részvét könyeivel öntözik, kik e halottak emlékeit tisztelik. Pedig hány hős, hány, az emberiség és a haza szabadságának védelmében elvérzett, ellalt nagylelkű ember van, kinek sirja pusztá, kinek emléke a feledékenység sötétebe vesz el? Hány nemes és szeretet által dicsőült szív porlik el a nélkül, hogy sirhantjára valaki emlékfüzért illesztene? De hagyjuk e büsítő képeket, gyönyörködjünk inkább a természet mindenhatóságában, mely a halálból is életet fakasztva, megtanít, hogy semmi el nem vesz, s valamint az anyagi életben, ugy az erkölcsi világban is, a látszólagos megsemmisülés talajába van beoltva az élet magva.

Orbán Balázs.

A hősök sirja.

1857.

Egy sirban az erdő-szélén,
Háromszáz hős alszik mélyen,
Mély sebekkel elfetve,
Emlék nélkül, elfeledve.
De lehajlik a zöld erdő,
Rájok élő koszorút sző,
És mint álmaik haragja,
Harsog, zúg a bére patakja.
Éjfél tájban, sirjok ornán,
Meg meglöbban egy-egy villám,

És felindul a természet,
A menny mintegy leborúl,
S mintha volna végítélet,
Mindent egy hang kiált túl,
Mintha trombiták harsognák :
Felderül még a szabadság,
Az igazság ünnepe ;
Lelkünk széjjel jár a légben,
Örök bíró él az égben,
Nem estünk hiába el !

Gyulai Pál.

A szomorú napokból.

(Egy honvédtiszt jegyzetei a Világos utáni napokból.)

(Vége.)

Mánap egy divízió határőr helyezte el magát a sáncok között, kik kísérendők voltak bennünket

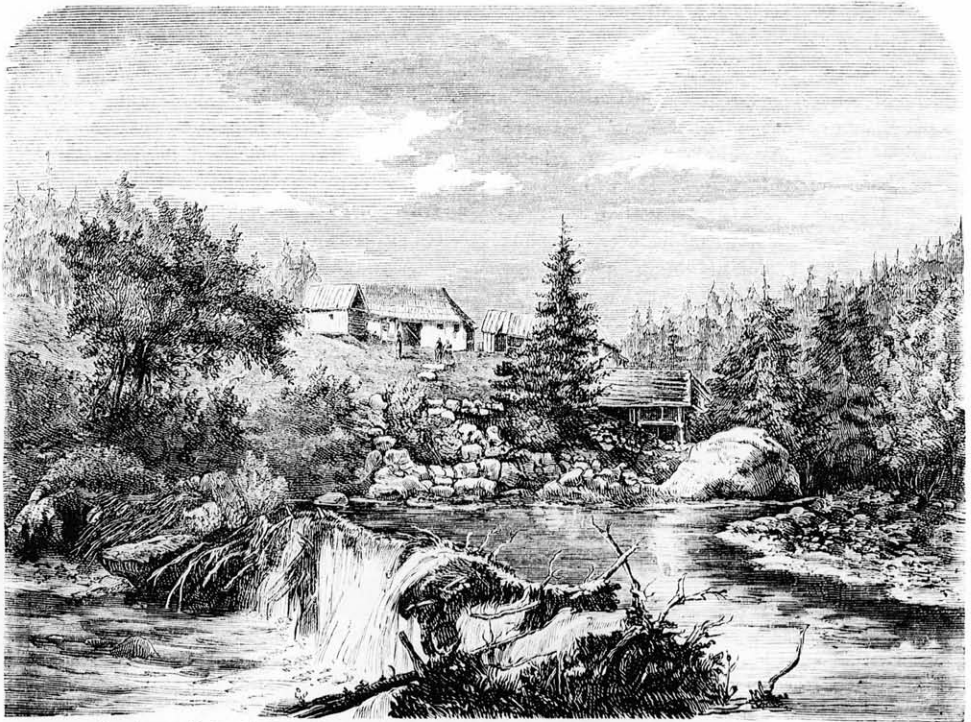
Margburgba, onnét pedig Bécsbe. Csinos legény volt mind, — a legfiatalabb lehetett körülbelül 50

éves. Irtózatossá festetlen patrontáskájuk kőmadzagon fityegett görbült hátukon, míg a fehér köpönyeg ijeszítő rémként suhogott utánuk a szélben. Finom izlésüket már a sáncok közt is tapasztaltuk, a mennyiben színi előadásainkba beleavatkozva — cenzurálni akarták; de innét csakhamar elriasztottuk őket.

Az elindulás napja végre elérkezett, a mit már türelmetlenül vártunk, mert inkább óhajtottuk a deportáltatást akár Sziberiába vagy Grönlandba, mint csak egyetlen egy éjt is áttölteni a temesvári sáncokban. Reggel egy osztrák generális jött s fenhangon mondá:

A dob megperdült s indulánk ismeretlen, bizonytalan jövőnk elébe.

Egy belsőnket átrázó jelenetnek valánk tanúi a bécsi kapunál. Liszkay nevezetű barátunk és sorsosunk, anyjától és gyönyörű nőtestvérétől bucsuzék el. Többeknek szemei nedvesedni kezdének, midőn a szerető anya és testvér utolsó bucsúcsókját nyoma deportálandó gyermeke reszkető ajkaira. Az egész menet megállt s szomorúan nézte a keserves búcsút, mert hiszen mindenki érezte azt, mit e három boldogtalan családtag érzett. Mi is anya gyermekei vagyunk, minket is nő, gyermek, szülő gyásza kesereg.

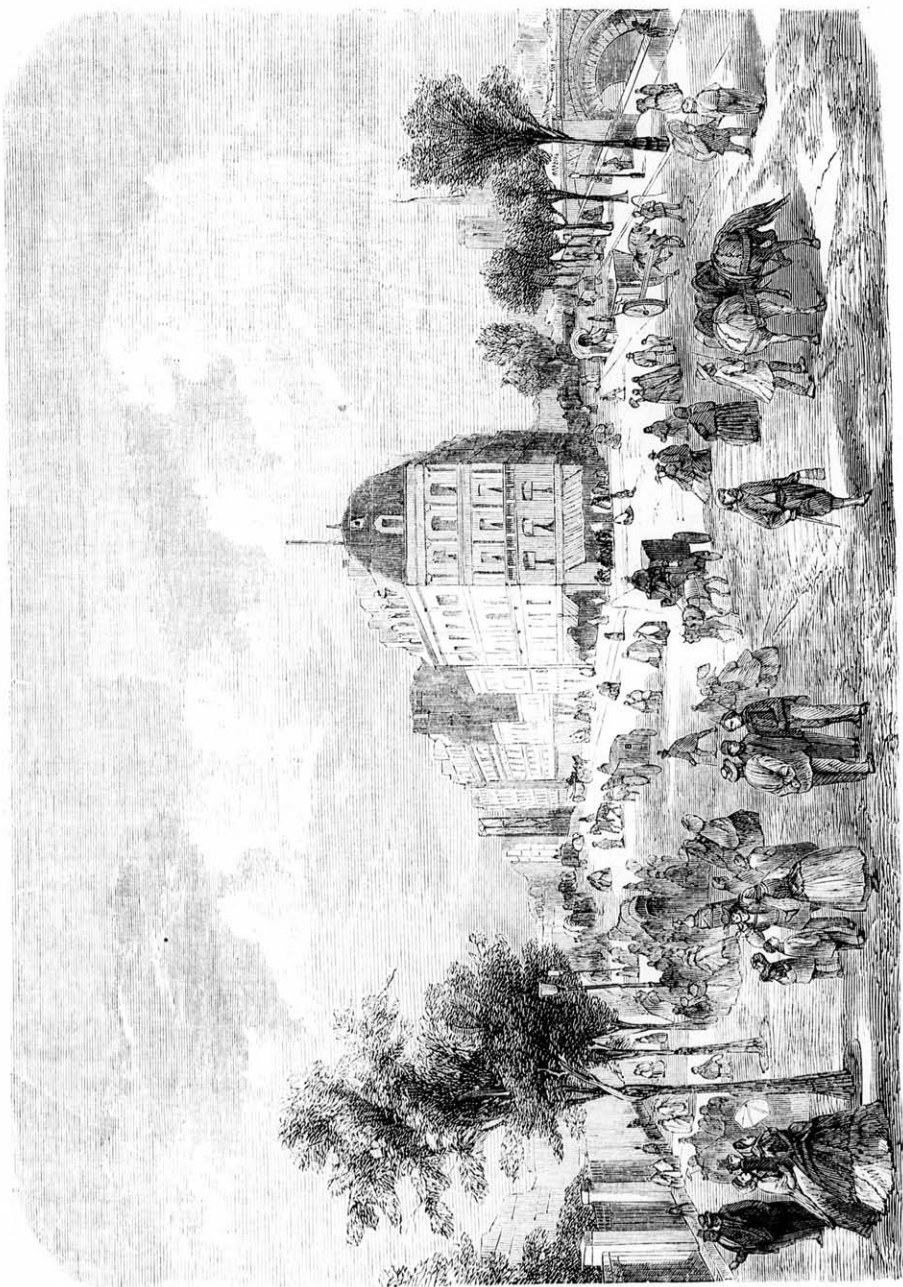
A dobogói fürdő Udvarhelyszéken. (B. Orbán B. fényképe. Szövege az első oldalon.)

— Uraim! én bizom önök becsületérzetében és neveltetésük finomságában. . . (Azért dugtak az ölbe, teledé egy hang,) én méltányos voltam önök irányában. . . (ah! ah! tapasztaltuk!) Azért én kölesönösség tekintetéből fölhívom önöket, hogy az uton kerüljenek minden oly tettet, mely önöknek rangjuk és műveltségükhöz nem illő. Önök mindenütt be lesznek szállásolva, szükségét nem fognak szenvedni; hanem becsületükre fogadják meg azt, hogy el nem szöknek.

Eljént kiáltott az egyik rész, míg a dühösebb párt piszogni, káromkodni kezdett.

A dob megperdült újra, az anya és a gyermek szétszakadt. Istenem! mi köti össze e három családtagot, ha országok terülnek el közöttük? A remény nem, hanem az emlék, e szomorú kísértete az eltemetettek, az elköltözötték lelkeinek! Mi meg valánk halva erkölesileg, minket csak az emlék esatolhatott össze a hozzánk hűn érzőkkel.

Utunk azután egész Ludvigsdorffig folyton keletlenlégek közt folyt. Először is a durva horvátokkal gyűlt meg bajunk, kik azt akarták, hogy sorakozva folytassuk utunkat. Ebből azonban nem lőn semmi, mert kijelentettük, hogyha teljes

A boulevard St. Germain. (A „Párisi képek” című cikkhez, a 486. lapon.)

kényelemben nem hagynak utazni, mi készek vagyunk Temesvárra visszamenni.

Utunkba ejtettük Modos falucskát is, hol számos földesur lakik, kik hozzánk jövének, s bámulatukat fejezék ki vidor, gondnélküli életünk fölött.

— Még azt az egyetlenegy sovány örömet sem engedjük meg a németnek, — felelé egyik társam — hogy bennünket leveretve, szomorúnak lásson. Mi győzünk, s győzni akarunk szellemben ott, hol a kar ereje lehanyatlott.

A vendéglőt majd fölvetettük, oly ének s zaj közt boroztunk, míg a többiek danolva járták, barangolták be a kised falu utcáit.

Ilyen a magyar életben és halálban.

A merre azután utunkat folytattuk, a pusztá, nap égette táj egyhangú képe, a láthatár végpontjain fölemelkedő rác faluk éggett tornyai, fényes csatáink eltemetett dicsőségét juttatták eszünkbe. Itt-ott találkozánk egy pár dombbal, hol a honvédek, a hazáért elestek, aluszzsák az örök álmot. Akaratlanul megálltunk a dombok előtt és könyezénk, míg keblünk bánatos imája csak egy kis sohajban repült föl ajkunkról isten trónjához, ki ügyünk igazságát látja és tettünket egykor megítélondi.

Szintén sokat kellett szenvednünk a felpörkölt

falvak lakóitól; gyakran megtörtént, hogy kiint, a szabadég alatt töltöttük az éjt, mivel kapitányunk nem tartá tanácsosnak a dühöngők között aludni.

Már látszott Neuzinának égett tornya, jobbra pedig Kis Ernő kastélyával tündér játékokat üzött a délibáb, midőn egy sajtáságos jelenet bontakozott ki előttünk. Ugyanis a falu kívül tanyázó szerbek észrevevén jöttünköt, iszonyú dühvel estek nekünk; de a szuronyok hátrálni készítették a dühöngőket. Bent a faluban hasonló jelenet volt s különösen a hátra maradt kocsikon ülőket támadták meg, mert köztük egy vörös sapkás volt.

Ki nem emlékszik a véros éjre Jarkovácánál, melyet a 3-ik és 9-ik zászlóalj befosztott, s mely ezroknak lön utolsó s örök éjszakája? Ezért volt oly gyűlöletes a vörös sipka.

Igy tartott utunk mindaddig, míg ezen ellenséges indulattal viseltető nép határait át nem léptük, melylyol egyszermind elszakasztattunk mindattól, mik előttünk logkedvesebbek valának.

A külföldre nem vittünk ki a hazából mást, mint megtört lelket, véros emléket, s csatáink eltemetett dicsőségét.

Pataky Antal.

P á r i s i k é p e k

(Boulevardok. Művelt nép. A napoleoni építészeti utóak élnéksége. Francia jellem A nők gyári munkája.)

Berepültünk a gyors francia vaspályán Párisba, Franciaország szívébe, ez örökösen dongó méhkasba, hol sohasem nyugszanak, nem pihennek, hanem sietnek élni minden órának leszakasztani virágát.

Mint a bagoly, melyet az apró madarak fényes nappal körülrepkednek, úgy tűnhetik fel az idegen, midőn ez óriás világvárosba jő s a boulevardok néptömegében megáll, vagy Swift Gulliverjének képzele magát, midőn ez a liliputi királyságba érkezik. Más itt az élet, idegennek tűnik fel előtte a nagy zűrzavar s ha vezetője vagy térképe nem volna, azt sem tudná, merre forduljon e nagy tömegben.

A mi tyukszemkinzó kövezetű utcáinkon nem hallani a szót a kocsizörgéstől, a párisi boulevardokon csakis a beszédet hallani, mely mint valószínűs dongás üti meg füleinket. A finoman készített macadame-on csupán a lópatkó kopogását hallani; a kocsi, mintha szán volna, nesz nélkül gurul végig a sima uton. A mi Párist, mint várost Párisá teszi, azok csakis a boulevardok. Képzol-

jünk országút-szélességű, padló-simaságu kocsiutat, két oldalán végig fákkal beültetve s kétszer vagy háromszor szélesebb gyalogjárdákkal mint nálunk, kirakva asztal nagyságu kölemezekkel vagy beöntve szurok s kavics eleggyel oly simára, hogy akár táncolni lehetne rajtuk; csupa négy-öt emeletes, szabályosan épült díszes házakat, ragyogó kirakatok s pazar fényvel világított kávéházakkal, siető, gomolygó embertömeget s mindezt esti 9—12 óra felé, midőn az ezer és ezer gázfény nappali világosságot terjeszt, úgy, hogy az ember óriási teremben képzele magát, s némileg fogalmunk lehet a párisi világhírű boulevardokról.

Több helyt akarták e boulevardokat utánozni. Azonban a bécsi ring-ek, a Párist majmoló München strasse-i, Berlin s a külföld egyéb városainak utcái csak külalakokra hasonlíthatnak eredetiheikhez; a párisi boulevardok egyetlenek a maguk nemében és eredetiségüköt az a sürgőforgó tömeg s élet teszi, mely csak Párisban létezik és sehol máshol.

Egyébitt bámulnak s álldogálnak az emberek, Párisban üzik, korgotik egymást. A sebes folyóként tova hömpölygő néptömeg s az egymásután hajtató hintók s omnibuszok, melyek mindig telvék, a mint a hátul kitzőtt tábla mutatja, élénk bizonyítékok, hogy mily sebesen kering a vér Franciaország szívében. Itt minden ember mintha utazó ügynök vagy gyalogpostás, kengyelfutó, hordár vagy fogadásból futkározó volna; meg nem áll egy percig, fut, szalad, hátra nem nézve, néha egy-egy pardont küldve hátra, ha érzi, hogy puhára lépett, úgy, hogy ha utána nézessz, nem esudálkozol többé, mint lehet a francia „egészen elfoglalt“, szólisd meg azonban, megáll, eszmélni kezd s kérdésedre oly udvariasan s oly készséggel felel, hogy azt hinnéd, miszerint a legnagyobb szerencsének tartja veled beszélni, ha az adott felelet után nem rohanna el azonnal. Egyéb városokban vállalt vonítanak germán sógoraink, egy „voz vazi ten“-nel küldik el a kérdezősködőt, mit nem lehetne franciára fordítani; itt is egész készséggel igazítják utba a kérdezősködőt s a kék blouse-os munkás egy „monsieur“ szóért két-három utcán át elvezeti az idegent s utána fut, ha látja, hogy az nem értette meg s újra utba igazítja, vagy közelebbi utra vezeti. Ez az udvariasság külmáza s szükséges következménye egy nép műveltségének s színház imádásának. Hanem hagy el a „monsieur“-t s a „sil vous plait“-t s a megszólított tekintetéből kiolvashatod, hogy gorbomba vagy s felel ugyan, hanem meglátszik rajta, hogy nem sokat tart rólad.

Páris fekvése annyiban hasonlít Budapestéhez, hogy folyó (a Seine) által két részre szakíttatik. Az ős, tulajdonképi s eredeti Páris a Cité szigete s a Sz. Lajosé képezik. E két nagy halként a Seine által ölelt s az új Párisal vaskos, erős, széles, de alacsony, köhidak által összekötött sziget volt alapja a régi Párisnak, melynek alapítása a római világba esik. Akkor még mocsáros vidék volt, halászok lakták és rozzant kunyhókból állt. Mindig újabb s újabb épületek emelkedtek a régi korhadtak helyére. Isten tudja, hányadik Páris már a mai. A boulevardok ékes palotái s szellős házai mind régi, piszkos, egészségtelen s kalitkáképű házak helyén épültek s Napoleonnak, ki nagyszerű építkezései által kettős célt akar elérni: szép építményeket s a forradalmakban torlaszok építésére alkalmas könyök- vagy zsák-utcaikat széles békés utcákká tágítani, a munkás népnek kenyeret adni s a proletáriusok kevesbitőse által a látszólag eléggült néphez a forradalmi eszméket elnyomni, nem csekélyebb terve van, mint Páris

többől egészen újra építeni; a szűk, egészségtelen, ronda 6–10 emeletes házakat lerombolni s a boulevardi új építészet mintájára díszos lakokat emelni helyükre, hogy egy század alatt a Napoleonok által Páris új Páris legyen s igazolja a mondást „Paris n'a pas été fait dans un jour.“ A Boulevard de Sébastopol mintaképe az új építkezésnek s a Boulevard de Strassbourg-al egyik felét teszi azon óriási egyenes boulevard-vonalnak, mely az egész Páris-t a Seine-nel együtt ketté hasítja s egyik vége a strassbourg-i indóháznál, a másik a luxembourgi kertnél van.

A boulevardok s nagyobb utcák új építészei tisztaság s egyszerű méltóság által akar latni.

Rendesen egyenletesen épített négy emelet, az ötödik a padlásba olvad. A földszintet boltok, kirakatok, kávéházak, cukrászatok stb. foglalják el, az első emelet többnyire ruhatár, nagyszerű dívat, vagy kézművelés. Műtermei a szabók, eszmadiai, divatárusnőknök, kik a „monde fashionable“ számúra dolgoznak. A sok illatszer a nagy világba, a párisi boulevardokról jó szét. Első kézből kapható itt az Iris teje, a „crème duchesse-pomade“, az „eau Athénienne“ a híros érfestő „crayon azuró“ s szemöldrajzoló „rafin“, a körömpirosító „poudre des harems“ s az arcfehéritő „blanc Rachel.“ E sok női toilette-szer közt ott van a „pomade hongrois“ is, bajuszragasztónak. Mily esetlen elvezetés; germán sógorainkat találóbban lihatták volna keresztapául ily pomádke-resztelésre. Az illatszerészek királya M. Piver ur, ki a „parfumeur de S. M. l'Empereur“ nevet nyerte s három boulevardon s még más három helyen bir nagy raktárakkal. Megjárná, ha a nővilág hirtelenében elhatározná, hogy ezentúl nem foglalkozik a gyakorlati festéssel és szobrásszattal. Ezer számra vannak a boulevardokon a fodrászok, fejkéjítők s virágkészítők, mint M. Byterveld az „Album de coiffure“ szerzője s a „Mouiteur de la coiffure“ közlöny felelős (?) szerkesztője, s a sok varró-gép raktár, melyeknek jelszava „minden családnál egy varró-gép.“ — Callebot uréit M. Dusantay, Napoleon udvari szabója s Godillot ur ajánlja, kinek atelierjében 285 varró-gép dolgozik folyton. A reclame-hoz itt is értenek. Az albumkép és könyvraktárak, hol „gazdag könyvtárak“ állnak, csupán csak megvételre várva, az ezerszámra kiállított vaságyak, üvegszömek, fűzőváll-magazin-ok, melyek Páris karsu szépségeit teremtik s vállfűzős angyalokkat pingálnak címerül; a zongora s hangjegyárusok, nagykiterjedésű fűszer, és vegyes kereskedések millió semmisséggel, a „la ville de S. Denis“

a „belle jardinière“ óriási ruharaktára a pont neuf mellett, s a végtelen sok más ruhatár, a pasage-ok selyem és csipketengere, a Palais-Royal hangyasokaságu ékszerboltjai stb. stb. mindannyi tanui annak, hogy a mindennapi kenyéren kívül még sok más szükséges a világon, ha világvárosban él az ember.

(Folyt. köv.)

Radó Béla.

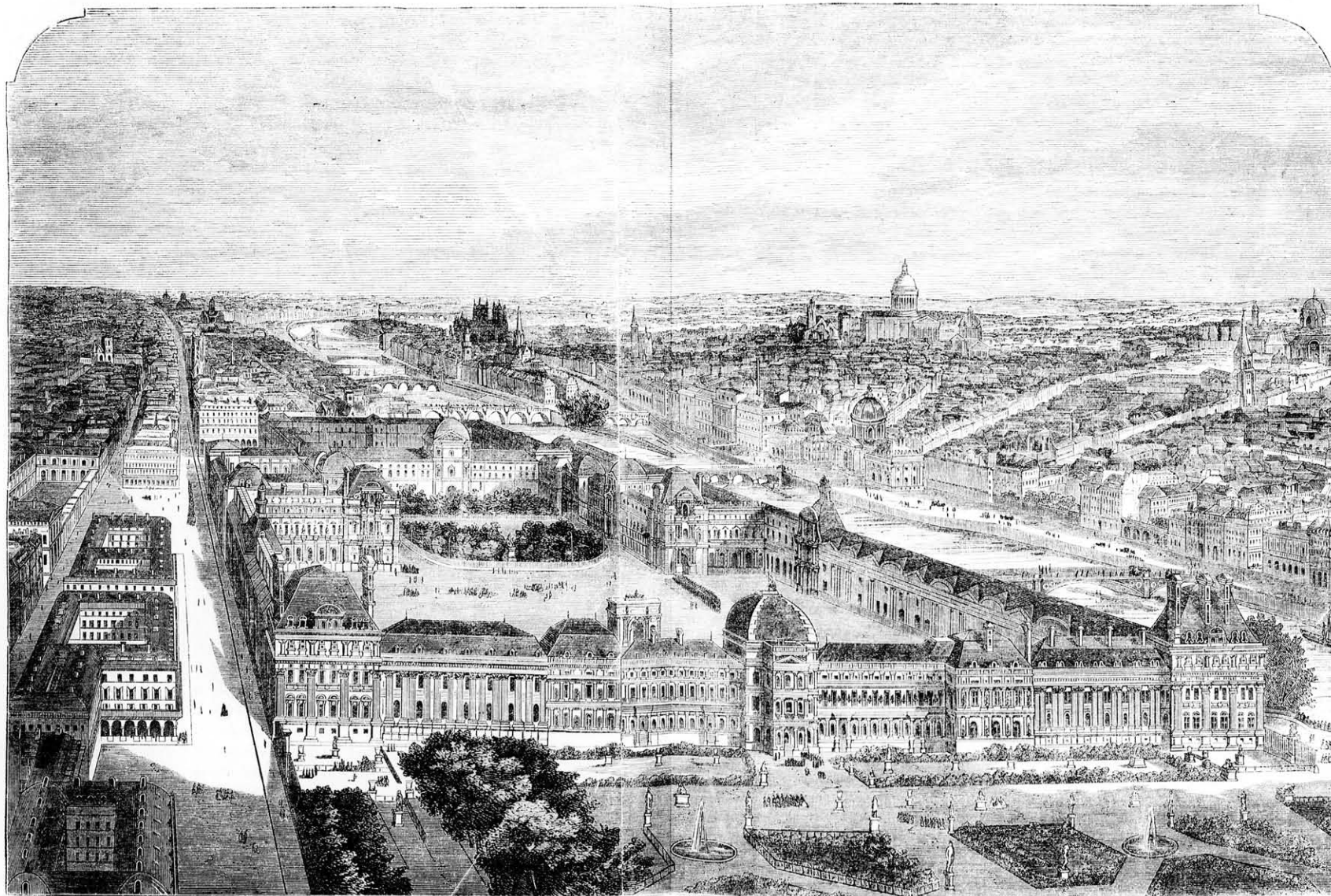
A varrógép története.

Mintegy harminc év előtt Bostonban egy különös zsigori élt, neve Davis, ki feltűnő ruházata, de még inkább paradox és képdús beszédmodora által város-nevezetességgé vált. Ő ügy gépész volt és nauticus gyártmányai jó híre vergődtek. Számos, érdekes találmánnyal gazdagította a technikát, és társai gyakran folyamodtak hozzá tanácsért gépek készítésénél s javításánál.

Ily végből jött hozzá 1839-ben Boston két polgára, kik évek óta fondorkodtak egy kötőgép feltalálásán, mindketten vagyonukat, idejüket pazarolták erre, végre létre is hoztak valami összetett gépet, de minden táradtságuk mellett azt mozgásba hozni, nem került.

Fejesdőlva hallgatta Davis a feltaláló magyarázatát, kit a műhely összes személyzete körül-

vett, azután szokott bámulatos modorával így szólt: „Ugyan mit fáradtok egy haszontalan köztögepen? Miért nem csináltok inkább egy varrógépet?“

A Tuillériák és Páris látképe. (A „Párisi képek“ c. cikkhez.)

„Ha csak lehetne olyat készíteni — de az nem megy“, volt az egyszerű felelet.
„Már hogy ne menne“, szölt Davis, „majd meg-

látjátok, hogy megy, én magam fogok egyet készíteni.

„Szép — szép —“ felelt nevetve a másik; „ha sikerül, boldog ember.“

feltalálását megkísértse. — De munkásai közt, kik e jelenetnek tanui voltak, egy fiatal ember volt, Hove Elias, ki csak nem rég jött Davis műhelyébe, ekkor 20 éves. Azon megjegyzés,

hogy egy varrógép feltalálása által gazdag emberré lehetne valaki, nagy hatással volt reá. Hove okoskodó fő volt, ki már nem egy feltalálással bibelődött, — de ellensége volt minden kitartó munkának. Amaz erély, melylyel egy Watt, egy Stephens és más feltalálók céljuk felé törekedtek, tökéletesen hiányzott nála; de a varrógép, melyre azelőtt soha sem gondolt, rögeszméjévé lett. Csak gépéről álmodozott; egyik szabótól a másikhoz vánszorgott, és újra meg újra feszült figyelemmel kísérte a varrás műveletét, úgy, hogy józan eszét kezdték kétségbe vonni. Hangos hahotára fakadtak, ha a kiszabott szövetdarabok halmazát sóhajtvá szemlélte, melyek mind egynemű varratra szorultak, hogy öltönyökké alakuljanak, és a felett panaszkodott, hogy ily egyszerű, kevés munkaerőt kifejtő művelet nem eszközölhető gép által, — azonban fondorkodása és okoskodása ideáljának létesítéséhez legkevésbé sem

Davis megjegyzése annak tartatott, a mi valóban volt, hasonló, volt ismert paradox állításaihoz, és soha sem jutott eszébe, hogy egy varrógép

fogott.

Igy multak évek. Hove mint gépész, önerejére dolgozott, azonban dolgai nem legjobban folytak.

Gondtoltjesen ült nyomoru padlásszobácskájában, és gyakran azt sem tudta, miképp szerezzen éhező családjának kenyeret. — Azonban a varrógép fölötti fondorkodásával nem hagyott fel, és nem egyszer kelle ismerőseitől, nejétől azon szemrehányást hallania, hogy jobbat tenne, ha övéi nyomorát igyekeznék enyhíteni, mint szüntelenül agyrémekkel bibelődni, melyekkel úgy sem jut semmire.

Éveken át hamis uton járt, azon olvtól vezérelve, hogy a gép csak utánzója legyen az emberi kéznek és hogy ahoz egyéb nem szükséges, mint egy, mindkét végén hegyes tű, közepén a füllel, mely a varrandó szövet hosszán tova mozog, és minden mozdításnál a fonalat keresztül húzza. Végre, miután eszméje valóítására utolsó dollárját adta ki, azon gondolat villant fel agyában — 1844-ben — vajjon feltétlenül szükséges-e, hogy a gép a kéz művelését utánozza? Ez volt a feltalálás vállópontja. Most két fonalat vett, s egy szövőhajú és egy görbe tüvel, mely hegyén birt füllel, eszközölte a varratot. Ezzel elérte azt, miután annyit fáradozt, mire idejét, pénzét pazarolta.

Ez év október havában egy fa- és drótból készült durva mintája által meggyőződhetett, hogy az általa összeállított gép valóban varr. De hogyan győzzön meg most más valakit erről, ha módjában nem áll egy órapontosságu gépet vas és acélból előállítani?

És e kellek megszerzésére egy fillérje sem volt. Szerencséjére Cambridgeben egy egykori iskolatársa élt, Fischer György, ki nem rég öröklés által egy kis vagyonhoz jutott. Ezen barátjával gyakran beszélt eszméjéről, és most, miután gondolatait jóformán érzékesíthette, sikerült a dolog iránt érdekét felkölteni, úgy hogy ez beleegyezett, a feltalálás kiaknázására segédkezet nyújtani. Az egykori iskolatárs nem csak az eszközökre és kellekekre szükséges pénzt adta ki, hanem Hovet családjával házába vette fel. Ezért részese lett a szabadalomnak, ha a gép olyanra méltónak ítéltetik. Különben Fischer volt az egyetlen, ki barátja terveibe bizalmat helyezett; Hove mindenkítől, még saját nejétől is, mint álmódzó kinevetetett, gúnynyal, szemrehányással halmoztatott el. Ama régi történet az, melyről minden feltaláló, az emberiség minden jótévője és reformatora beszélhet.

Szorgalmasan dolgozott Hove 1844—1845 telén át gépén, mely oly tisztán állott szemői előtt, hogy kis, aprólékos akadályok, minők ki nem maradhattak, célja elérésének törekvésében semmiképp sem gátlák. Áprilisben gépével az első

varratot varrta és május közepén a mű tökéletes volt. Végre júliusban két egész öltöny varrata került ki gépéből, — varratok, melyek a ruhákat túléltek. Az első varrógép, mely az Óceánt többször keresztül-kasul járta, és számos törvényszéknél mint néma, de megdönthetlen tanu szerepelt, még ma is látható Hove raktárában New-Yorkban, és ama részrehajlatlan műismerők, kik azt megvizsgálták, elismerték, hogy eddig még egyetlen feltalálónak sem sikerült első kísérlettel találmánya művét oly tökéletesen és gyakorlati hasznavehetőséggel létre hozni, mint Hovének. Egy kis gép ez, mely 1 $\frac{1}{2}$ köb lábnyi katulyában kényelmesen elfér, és azon hétszáz különféle varrógép közül, mely jelenleg létezik, egyetlenegy sínes, mely lényegében Hove eredetijén ne alapulna, mint azt számos bírói ítélet egyhangulag bizonyította.

A gép tehát fel volt találva, de a szenvedés története a la Ressel és Bauer, még csak most vette kezdetét Hove és társára nézve. Hove egy ismerős szabójához ment, hogy ez az új feltalálást gyakorlatilag próbálja meg, és róla nyilvános ítéletet mondjon, de ez semmiképp sem akarta kívánságát teljesíteni. Most egyik szabótól a másikhoz ment, de egyiket sem bírhatta a kísérletre. A varrótü nemes lovagjai a varrógépben, ha ez, mit azonban lehetetlennek tartottak, feladatának megfelel, mesterségük biztos végveszélyét látták, és ezen véleményüknél maradtak tíz éven át, dacára, hogy Hove számtalanszor meggyőzte őket a gép csalhatatlan előnyeiről.

Gépét egy nagy varróműhelyben állította fel, és akárminő varrat elkészítésére felajánlotta magát. Egyik kétkedő szabó jelent meg a másik után, és azon meggyőződéssel távozott, hogy a gép majdnem kétszer oly sebesen dolgozik, mint a legügyesebb emberi kéz. Így varrt Hove 14 napon át reggeltől estig az egész világ bámulatára. Végre öt legügyesebb varrónőt szőlített fel versenyre. Tíz egyenlő hosszúságu varrat készítettet elő — ezekből ötöt a gép, a többit a leányok készítették el. A műhely birtokosa, ki mint versenybíró szerepelt, esküvel erősítette, hogy a varrónők rendesen sokkal gyorsabban dolgoztak — mindamellett Hove az öt varrattal előbb készült el, mint a leányok az övéikkel, és Hove munkája a legtisztább, legerősebb volt.

Csodálatos, még ily csalhatatlan bizonyítékok a gép hasznáról, sem bírhattak senkit annak megszerzésére. Egyrészt a munkások ellenzéstől féltek, de mindannyian a gép roppant áratól rettentek vissza. Mert 1845-ben Hove 300 dollár-

ron alól ily gépet nem készíthetett, és egy nagyobb műhelyben 20—30 gépet kellett volna felállítaniok. Bár mily fájdalmasak voltak a tapasztalatok, ezek fiatal feltalálónkat meg nem törték. Most mindenek előtt törekedett szabadalmat nyerni találmányára. A géppel és a szükséges rajzokkal, okmányokkal utnak indult a két társ Washingtonba. Megkapták a szabadalmat, a gép nyilvános szemlére tétetett ki, sokat bámulatott és dicsértetett — de materiális eredményről ismét szó sem volt, és leverten vándorolt ismét a két fiatal ember haza felé!

Fisher minden bátorságát veszté. Hónapokon át tartotta ki Hovét és családját, most az utazási költségeket is ő fedezte; összesen majdnem 200 dollárt adott ki. Tönkre volt téve.

De anyák és feltalálók nem egy könnyen adják fel gyermekeiket. Hove elhatározta, miután Amerika találmányát elvetette, azt Angliának ajánlani. Nagy nehezen gyűjtött annyi pénzt, hogy fivérért Amasát Londonba küldhette, és egy angol gyár-birtokos, Thomas William, ki közel 2000 munkásnak adott foglalkozást gyárában, az új feltalálás értékét felfogva, 250 font sterlingen nem csak a gépet vette meg, hanem azon jogot is hozzá, hogy annyit állíthat fel gyárában, a mennyire szüksége van; magának szabadalmat kérhet a gépre, míg ő Hovének minden eladott gép után 3 font sterlinget fizetni kötelezte magát. Azonkívül azon ajánlatot tevő Hovének, hogy hozzá jöjjön, gépét a különféle varratokhoz javítani, és neki 3 font sterlinget ígért heti fizetésül.

Hove a feltételeket elfogadta, bármily nyomasztók voltak ezek reá nézve, és 1847-ben családjával Londonba utazott.

Nyolc hónapi munka után sikerült Hovének a gépen a kívánt javításokat megtenni, minck Thomas örült legjobban.

De a szerencsen meglette köteleességét, a szerencsen mehet. Thomas, a gazdag ember hangjával élt a szegény munkás irányában. Hove rász néven vette ezen alávaló bánásmódot, mire Thomas őt a legkönnyebb szerrel elutasította.

Az angol föld, mely újra csak reményeiben való csalatkozást termett, lábai alatt égett; de honnan vegye a költséget ismét haza utazni? Nem maradt egyéb hátra, mint első, becses gépét és szabadalmának okmányait zálogba adni. Három schillinggel zsebében érkezett vissza New-Yorkba. Szerencséjére legalább azonnal munkát kapott, habár csak mint egyszerű munkás. Kedélye elkomorodott, mint életút, öreg ember nézett ki, és naponként esőként reménye, hogy valamikor

érvényre emeli találmányát. Valamint a természet ritkán áld meg egy embert két kitünő tehetséggel; valamint a férfi, ki nagyérvényű feltalálást csinált, nem képes azt érvényre emelni; valamint minden Watt Boultonjára szorul: úgy Hove sem birt a szükséges orélylyel ama nehéz feladathoz, gépét általános használatra segíteni. Másoknak sikerült ezen kitünő munkatakarító gép áldásáról az emberiséget meggyőzni, a gépnek azon álláspontot biztosítani, melyre érdemes, és melyet most el is foglal, mint nélkülözhetlen segítője és barátja az emberiségnek.

Thomas el nem mulasztotta, magának Angolországra szóló szabadalmat szerezni, és azóta minden Angolországban készült vagy bevitt gép után megkapta 4 font sterlingjét; — így rövid idő alatt 250 font sterling tökével egy millió dollárt nyert, míg Hove a neki ígért 3 fontból egy fillért sem látott.

Nem kis bámulatára vette észre Hove visszajövetelekor, hogy a varrógép Amerikában mintegy hírre emelkedett, habár feltalálója el lön feledve. Számos ügyes gépész, ki találmányát látta, vagy róla olvasott, megmérkőzött annak szerkezetével és Hove alapján tovább épített. New-Yorkban és az Egyesült Államok egyéb helyeiseiben varrógépek nyilvános szemlére voltak kitéve, Bostonban különféle műhelyben dolgoztak rajta, de mindannyi még igen primitív szerkezetű volt.

Szegénysége dacára Hove nem engedhette, hogy így találmánya gyümölcsétől megfosztassék. Azonnal jogvitára lépett az usorpatorkkal. Egy száz dollárnyi kölcsönnel, melyet kimondhatlan fáradsággal szerzett magának, kiváltotta az Angolországban zálogba adott gépet és okmányait. Később egy speculánsra akadt, valami Blis nevére, ki a szabadalomban Fisherre szóló részt átvette. Most módjában állott az usurpatorok ellen nyilvánosan fellépni, minck hathatós sikere is lett. 1850-ben már 14 új gép készítésével foglalkozott.

De ime, egyszerre egy másik feltaláló és újító lépett fel, ki Hove érdekeit leginkább veszélyezteté; egy férfi, ki mindazzal birt, mi nála hiányzott, bátor, fáradhatlan munkásság és kitarás, ki az új feltalálást a világra erőszakolta. Eredetileg színész, de valósággal kalandor, ki már különféle iparágra vetette magát, de eredmény nélkül, — azon gondolatra jött, hogy ő is egyszer feltalálót játszik, és pedig — mint azt esküvel bizonyítá a törvényszék előtt — 1850-ben egy húsvágó-gépet talált fel, melylyel Bostonba ment. Azon kereskedőnél, ki tőle e gépet megvette, látott először egy

varrógépet, de mely hasznavehetlen volt és javítás végett került oda; a kereskedő azon megjegyzést tevő, hogy e gépet használni nem lehet. Ha ki lehetne javítani, nagy értéke lenne. Ő erre megnézte a gép szerkezetét, e fölött gondolkodott egész éjen át és másnap egy javított varrógép alaprajzát mutatta elő. A kereskedőnek megtetszettek ezek és 50 dollárt adott neki egy javított gép készítéséhez. Bámulusos lévvél fogott az egykori színész a munkához, ki nem volt más, mint Singer Isaac Merrit, New-York mostani Crösusa, ki közönségesen a varrógép feltalálójának tartatik.

Tizenegy napi fáradhatlan munka után a gép készen állott és New-Yorkba utazott, hogy magának szabadalmat szerezzen.

Nagyok voltak reá nézve is a szenvedések, kimondhatlanok az akadályok, míg gépét elismerésre emelte, de megtörhetlen kitartása, fáradhatlan tevékenysége mind ezt legyőzte. Ő tudott magának pénzt szerezni. Napról-napra hirdette gépét az amerikai újságokban, keresztül utazta az összes Egyesült-államokat, gépét vásárokon és bucsúkon, falukban és városokban közszemlére tette. Nem egyszer állott a polgári bukás partján, de mindannyiszor ismét összeszedte magát és évről évre növekedett hite, emelkedett anyagi jóléte. Senki sem jövendölte volna az egykori színésznek, hogy 12 év lefolyta után, hetenkint ezer varrógépet fog eladni, *naponként ezer dollár nyereséggel.*

Természetes, hogy Singer törekvésének sikere a tulajdonképi feltaláló figyelmét el nem kerülte. Hove bepanaszolta Singert, mint szabadalmának

megsértőjét, miből hosszú jogi vita támadt. Singer minden lehetőséget felhasználva védelmére. Átkutatatta egész Amerika, Angol- és Franciaország szabadalmat osztogató hivatalait, azon célból, hogy talán ott egy régibb feltaláló nevére fog bukkanni, sőt be akarta bizonyítani, hogy Kínában már évszázadok előtt ismerték a varrógépet, — de minden hasztalan volt. A per Hove részére dőlt el és szabadalma megújított. Ezen túl minden varrógépgyáros adózni lett kénytelen Hovénak, t. i. minden gép után 5 dollárt (1866 1 dollárt) kényszerítették fizetni.

Igy kezdett javulni a feltaláló sorsa. Egynéhány száz dollárnyi évi jövedelme felrugott lassankint kétszázezer dollárra. Szabadalma mult év (1867) szeptember havában járt le.

Körülbelül tíz elsőrangú ház foglalkozik most varrógépek gyártásával, ezek között Grover, Baker, Wheeler és Wilson a leghíresebbek, kiknek gyártmányai egész Európában elterjedtek.

Hivatalos vizsgálatok kimutatták, hogy a varrógép által elért munkatakarítás egyedül az Egyesült-Államokban évenként 19 millió dollár értékű, és hogy 1863-ban az általa végzett munkák értéke összesen 340 millió dollárt tett.

Polgári jólétünk ezen kis gép egyszerű mechanizmusának ezerszer többel tartozik, mint sok más nagyobb feltűnésű találmánynak. A varrógép az igazi socialis demokrata, a praktikus kommunista, ki a szegény munkást ép oly esimesan ruházza, mint a milliomost, — azért a szegény bostoni gépészt is illeti a hervadatlan koszoru, melylyel az emberiség jötevőinek homlokát koszorúzzuk.

Breuer Armin.

A dervisekről.

II. A Rufai vagy üvöltő dervisek.

Konstantinápoly, jun. 3.

A tizenkét törzsszerzet (uszszul) közt, melyek még az Osman-ház előtti korbeliek, első helyen áll a rufai-dervisek rendje, s ha a világtól elvonulás és vezeklés az üdvözülésre legnagyobb érdem, úgy az első helyet joggal megérdemlik, mert e tekintetben minden renden túl tesznek.

Alapítója e szerzetnek Rufai Seid Ahmed, született Ghilanban Perzsiában, meghalt a Bagdad és Bassora közti erdőben 578 (1182.) évben. Követői őt kiváló szentnek tartják, mert jámbor élete miatt már kortársai előtt is különös tiszteletben részesült. Hogy mily nagy rangban áll a szentek közt, az saját szavaiból is kitünik, midőn

mondja: „Az én lábam Allah minden szenteinek nyaka felett van“. Feltűnő, hogy egy szent ily fennem nyilatkozik magáról, de ennek alapja egy legendában van letéve, mely következő: Mohamed profétának leánya, Fatima, álmában egy férfit látott jönni atyja szobájából gyertyával kezében, melynek világa keletről nyugatra szétsugárzott. Fatima férje, Ali jelenlétében álmának megfejtését kérte atyjától, mit ez úgy magyarázott, hogy egy szent térfi fog jönni a világra, ki nek megjelenése fényt árasztand, mint a gyertya, és feje lesz minden szenteknek. Ali kikelt ez ellen, mert ő tartaték a szentek fejének. Erre Mohamed így szólt: „A ki születni fog, Allah minden

szenteinek nyakát fogja tapodni lábaival, s mindnyájan az ő szavát követendik, a kik pedig nem akarják lábait vállukon hordani, azoknak büntetésül pup fog nőni vállaikra.“ Ali erre azt felelte, hogy ő sohasem fogja e szentet vállain hordani. A próféta olhallgatott és csodálatos módon egy gyermeket teremtett, s kérte Alit, hogy szakaszson a gyermeknek gyümölcsöt a szoba padlásáról. De a padlás magas levén, Ali nem érte fel a gyümölcsöket, mire a próféta a gyermeket Ali vállaira helyezte, úgy hogy a gyümölcsöt leszakaszthatta. „Lám“, szólt most a próféta, „ezen gyermek itt azon szent, kit én megővendöltem.“ — E gyermek Abd-ul-Kadir volt, Rufai unokatestvére, a Kadari dervisek alapítója; e legendát azonban többen Rufaira magyarázzák.

E szerzet, melynek tagjait az európaiak sajátosságos üvöltéseik miatt üvöltő derviseknek nevezik, minden rendből öszpontosít magában valamit és azonfölül oly sajátossággal bir, mely által mindeniktől különbözik — ez az önostorozás; mert ihletett állapotukban még a tüzzel és vassal is dacol fanatikus természetük.

Üljünk a füstölgő gőzösre és látogassuk meg tekijöket (Serhid khane), mely Skutariban van, hol vallásos szertartásaikat minden csütörtökön nagyszámu nézőközönség bámulja. Könnyebb áttekintés végett öt szakaszra osztjuk isteni tiszteletüket.

Az első szakot megnyitja a főnök (seikh) iránti hódolattétel. Négy a legidősebb dervisek közül a főnökhöz közeledik, megölelik egymást és kettenkint jobb és bal felére ülnek, ezután a többiek lépnek elő, sorban földre szegezve szemeiket, tiszteletteljesen meghajolnak azon tábla előtt, melyre az alapító neve van írva; most arcukra és szakállukra téve kezeiket, térdre állnak a főnök előtt, és kezét esókolván, nagy ünnepélyesen elvontulnak és félkörben telepednek. Ily helyzetben eléneklik a korán első fejezetét (tekbirt és fatihát), minek befejeztével a főnök a „La illahi ill Allah“ igéket mondja, mire a dervisek Allah-val felelnek, mit különféle hajlongásokkal kísérnek.

A második csak egy dicsénettel (telkinnel) kezdődik a próféta tiszteletére, melyet az idősek egyike énekel, mi alatt a többiek még mindig Allah-t mondanak. Egy negyedóra múlva felállnak és különféle mozgásokat és hajlongásokat tesznek, miközben hol „Ja—Allah“, hol „Ja—hu“ igék hallhatók. E fárasztó műtét alatt némelyek könyeznek, mások arcáról szakad az izzadság, némelyek csuklanak, mások kebléből mély sohajok törnek fel.

A harmadik jelenet az előbbinek egy kis szünet utáni folytatása, mely az egyik öregebb dervisnek Illahi éneklése alatt megy végbe. A középben levő dervis példájával a talán lankadókat felbátorítja, mely vallásos buzgalomban a dervisek egymással versenyeznek.

Negyedik szak. A dervisek levetik turbánjukat, kört képeznek, karjaikat egymás vállára téve ugrálni kezdenek, mialatt mind hangosabban kiabálják a szokott igéket, olyannyira, hogy az iszonyatos kiabálásban elrekedvén, hangjuk valóban az állatok üvöltéséhez leghasonlóbb. Ez így tart, míg örvongásukban szájuk habot hány és végkép kimerülve, magánkívüli állapotban földre esnek. Ezen állapot neve: haleth.

Most egy kis szünet után veszi kezdetét az utolsó szak, melyet nem minden idegzetű egyén bir végigénezi. A főnök körül ugyanis többféle kések és más hegybe végződő eszközök vannak elhelyezve, úgy hogy első látszatra azt hiszi az idegen, hogy az inquisitio kínzó termeiben van. Ezen eszközök közül nyole—tiz darab izzóvá tettétvén, a főnök imát mond rájuk, segítségül hívja Rufai Ahmedet és ezután rálehellve kiosztják azok közt, kik leginkább esengenek utána. E rajongók most a tüzes vas-eszközöket szájukba fogva harapják, nyalják, a legnagyobb áthatottsággal esókolják, és csak akkor szünnök meg e vérfagyasztó játékkal, midőn ezen eszközöket szájukban kihittették. A ki nem részesül azon szerencsében, hogy ilyen tüzes eszközt kaphasson, az a felfüggesztett éles házcsárokhoz nyúl és ezekkel sebzi meg mellét, lábát vagy más testrészét.

Fel lehet tenni, hogy a kik így szent áhitatban ártanak maguknak, azok a bajt békén türik is, és valóban bámulatos e dervisek stoikus türelme, kiknek a fájdalom növekedtével örömiük is nagyobbodik. Ha valamelyik megtörik e műtét terhe alatt, az társainak karjaiba dől és békén adja ki utolsó lehelletét. A főnök, befejeztétvén ez utolsó szak is körüljárja a termet, megvizsgálja a sinlöket, imát mond, bekeni a sebeket kenőccsel és gyors gyógyulást ígér a szenvedőnek, — és mondják e minden levő dervisek, hogy a legmakacsabb baj is kigyógyul huszonnégy óra alatt. Rufai Ahmed esodatevő erővel birt, s ezt áthagyományozta minden utána való főnöknek; azért van az, hogy a főnök az izzó eszközre lehel, hogy azáltal sértetlenné tegye.

E dervisek eszünkbe juttatják azon e'rusk papokat, kikről Virgil Eneisében tesz onlitést (II. köt. 28. v.), továbbá a római egyház szerzeteseit a régi időkben, kik szintén használtak ily kínzó

eszközöket, és végül a mi szent asszonyainkat, kik a szent kutnál (Eger közelében) holdvilágos éjjel éles szegben végződő korbáccsal csapdosva tesztiket, vezeklették. (E vezeklésnem azonban nem régiben eltiltatott.) A keleti világban, hol minden a vallásból indul ki és a valláshoz tér vissza, az ilyen szent cselekvények, melyek még az éghajlat befolyása által is nyernek táplálékot — sokkal tágabb alappal bírnak, hogysen hinni lehetne, miszerint egykönnyen meg fognak szünni vagy megszüntethetni.

E szerzetbe lépni kívánónak le kell mondania a világról és minden hiúságairól és magányba vonulva az isten dicsőítésével kell foglalkoznia; mit a hasis és mákony bő mértékben élvezése igen könnyen elősegít.

A növendék (műrid) egy juhót vagy bárányt

visz a klastromba, melyet megölvén, husát közösen elköltik, gyapjából a növendék öve (tájbond) készül; sapkájuk fehér nemezéből készítettik, mely lehet különféle alakú, turbánjuk színe fekete, köpenyük (ridali kirkka) lehet bármely színű, de szegélyzete mindig zöld, mi a próféta idejéből származik. Gábriel arkangyal ugyanis jó hirt hozván egykor Mohamednek, ez örömeben táncolni kezdett és leveté magáról köpenyét, mit tanítványai feldarabolván, beszegék vele saját köpenyüket. E köpeny színe zöld vala.

Kanat tasi neve azon kőnek, mit övükben viselnek; ez alakra nézve megegyez a szegény aervisek által övükben hordott kövekkel, melyek az élelmi kívánalmak csilapítására szolgálnak.

Erődi Béla.

Egy hét története.

— Július 27. —

(V. K.) Még egy nap — s a nemzeti színház újra megnyílik. Különben tárva nyitva állt az egész hónapban át, csakhogy nem a művészek, hanem a kézművesek számára, kiknek éjjel nappal sürgő forgó századait a kis Lehmann mester — e diszitő ezermester — vezénylé.

Az épület belseje meg fogja lépni a közönséget, mely — a kényelem és diszité — ezentúl fölemelt árakat fizet, kivéve a karzat népét, melynek hűségét és kitartását azzal jutalmazák, hogy belépti díját nem emelték egy fillérrel sem fölebb.

A régi vörös és arany színek eltűntek, helyettük a gyöngédebb, nősies fehér-kék színek csilognak a gázfényen. A páholyok tetején finom kék selyem kárpitok ezüst rojtozattal, a gáztartók körül elégedett és jól megtelt angyalok, a menyezeten csinos arabeszkok, a színpad elejének két oldalán karyatidok, a esillár egészen ezüstbe vonva; lenn kényelmes bejárás a zártzsekekhez, melyeknek karfái ezentúl mindenkit megóvnak, a krinolinok s egyéb természetes és mesterséges terjedelmek túlnelézkedéseitől; a székek kék szövetszövettel borítva, két sor pedig támlákkal is ellátva; a csarnokokban minden újra festve, a ruhátár két oldalra osztva; a páholyokhoz vezető lépcsőkön két nagy tükör — a delnök, fiatal lányok és cicomás lyonok nem kis örömeire; a zenekarból külön kijárás az udvarra, a színpalak gépezete kijavítva; szóval teljes átalakítás, célszerű toldás-foldás, izléssel és számítással, a kényelem és gyakorlatiasság érdekében.

Lehmann mester most másodízben diszitő föl színházunkat.

Először, valami másfél évtized előtt, midőn gr. Festetich Leó — a műzsák és az ország elégtelenségére — elhagyta az igazgatói széket, melyet utána gróf Ráday Gedeon — valóságos örömrivalgás közt — foglalt el.

Az új igazgató első ténye volt: aláírások gyűjtése a nézőtér kiékesítésére. Adtak rá főurak és vagyonosabb emberek bőven, s a régi tarka páholyok és elavult zártzsekek-sorok azt az összhangzó diszt nyerték, mely másfél évtizedig kitartó ékessége volt színházunknak.

Emlékezőnk, mily örömmel mentünk az újra kinyitott színházba. Akkoriban nem is volt más hely, a hová örömmel mehettünk volna. De e közérdekeltséget nem csupán az új páholyok és zártzsekek-sorok kelték föl, hanem egy mindennél többet érő nyereség — az újra szerződött Holósy Kornélia, ki az eltávozott Leszniewszka k. a. helyét foglalta el.

Mily örömmel, mily lelkes tapsok közt fogadtuk a visszatért csalóányt, kivel a hazai nyelv tért vissza operáink szövegébe, mivel hogy az eddigi primadonna — gr. Festetich akarásával s az akkori rendőrség teljes megalégedésére — mindig idegen nyelven énekelt.

Akkor a külső disz és a hazai művészet megújulása párosultak, hogy valódi ünneppélylyé legyenek a megnyitás estjét.

Most csak a színekben, a drapperiákban, a festésben, a rég sürgötött zártzseki kényelemben fogunk

gyönyörködni. A szűke delnök bizonyára édesdeden nyújtják majd kezüket az „udvarias“ Radnótfáy felé, (ha ugyan Karlsbadból hazatért,) mert a páholyok kék színe nagyon tetszik nekik — emelni fogja bájaikat. Ellenben a barna asszony-ságok alkalmasint az elvesztett piros kárpitok után fognak sohajtozni, miután a kék háttér nekik nem fog kedvezni, s némely arc egy kis távolból egész feketének fog látszani. Meg vagyunk győződve, hogy gr. Szapáry Antalnak sem fog tetszeni, miután ő a „decoratió“ dolgokban tekintélynek tartja magát, pedig az ilyeneknek mi lehetne szép, a mi nem tőlük ered?

A duzzogás azonban nem fog kitörni, mert — hiába — a kék-fehér most hódolati szín: király-nénk nemzeti színe. S ki ne hódolna neki örömmel, ki nem csak Budán fejezi ki mindig rokonszenvét ügyeink és nyelvünk iránt, hanem Ischlben is folyvást magyar hölgyek körében él, lapjainkat, könyveinket olvassa, s a pesti polgár-küldöttséget is, mely a diszalbumot átnyújtá, oly szívélyesen fogadta, mintha csak azt mondta volna: ott — köztetek — vagyok én csak igazán otthon!

Ugy hisszük, hogy a színház földszítésében is a hódolat sugalta ez — új színeket, egész őszintén, minden „hátsó gondolat“ nélkül.

A nagy költséget, melybe ez átalakítás került (mint mondják: tizennégyezer forint,) az őszi és téli idényben a művészet vonzereje által törekesszék bevenni. Olyan játékkendőt alkotnak össze, hogy minden este biztosítva legyen a teli ház. Valami tizenkét új dráma, eredetiek, nyertes pályaművek, híres francia és német színművek, várnak előadásra. Az opera pedig Auber-nek „A szerencse első napjával“ akarja meghódítani a közönséget, a vén költő e legfrissebb művevel, mely — mint mondják — teli van az ő élénk szellemének édes illatával és játszi fényével.

De a művek magokban még nem képezik a folytonos vonzerőt; előadók is kelleneek hozzá, teljesen méltók a nagy művekhez; s bár az igyekezet és összhangzatos játék feledtetheti a nagymérvű tehetségek hiányát, de nem tölthetik ki ama hézagokat, melyek a színház személyzetében — főkép az operában — évek óta érezhetők.

Ekkép elismerésünket fejezve ki az igazgató-nak, hogy a színházat ennyire megszépítetté, buzdítsuk is egyszerűen, hogy a művészet megújításán is működjék, s az operához szerezzen egy pár kitünő erőt, (drámai énekesnőt, tenoristát stb.) hogy ne csak a falakban, hanem az emberekben is kedvünkre gyönyörködhessünk.

Mielőtt a színház megnyílik: egy megdőböntő

drámát azonkívül is láthat a közönség — szavak és hang nélkül, egy — vásznon.

Matejko János festvényét értjük: „az utósó lengyel országgyűlést,“ mely az akadémiai épületben, a képzőművészeti társulat esarmokában látható.

E kép elfoglalja a nagy terem egyik egész falát a talajtól a mennyezetig. Király ő felsége tulajdonna, ki azt ötvenezet frankon vette meg, miután e kép a világtárlaton nagy arany érem kitüntetésében részesült. Különbön csupán is fejlődelmeknek vannak oly termek, melyekben ily képet jól el lehet helyezni.

Megragadó mű az, melyben költészet, szenvedély, fájdalom szólnak hozzánk. A színezet nagyon is csillogó, s némely arc úgy ragyog, mintha atlaszból volna; vannak hibák a rajzban és felosztásban is — de ki bibelődnekk ezzel ily hatalmas compositióban, ily imposant csoportosításnál.

1772-ben Krakkóban volt az országgyűlés, melyben Poniatovszky Szaniszló — ez árnykirály — lelépett a trónról, s kimondák Lengyelország felosztását.

E jelenetet, mely egy század óta égő seb Európa testén, ábrázolja e kép.

Csak lengyel művész festhető így le, bele öntve fájdalomát és szégyenérzetét.

Az előtérben Reytán — a lelkes követ és író — megtévelyelve vergődik a földön, az ajtó előtt föltépvé mellét, s kiáltva: hogy csak holttestet mehettek át a követek, ha e szörnyű határozatot vissza nem vonják. Előtte áll az ország marsallja (vörös diszben), egy orosz vazall, ki az ajtóra mutat: hol orosz fegyveresek állnak, mert hisz ez egész országgyűlés nem volt már egyéb, mint formalitás! Mellette áll a finom lengyel diplomata, kezében az aláírt határozattal, megdőbönve. Egy másik tiszt két kezét homlokán remegtetve Reytánhoz fordul, mintha mondaná: mily grúlság ez? Más oldalon egy ősz nemes áll, lengyel diszben, elejtve a tollat, melylyel a határozatot aláírta, s megijedve tettétől. Mellette karszéken egészen közönyösen ül egy főpap, mosolygva nézván a kezében tartott medaillont s rajta a cárnő arcképét. Ott ül egy fő nemes szintén, a romlottság közönyével. Mások előre hajolva nézik a fájdalomában megőrült Reytánt. Egy csoport hátrább a hazafiasb lengyelek fájdalomát fejezi ki, míg leg hátul egy ifju — kokárdás capickáját fölemelve, — élteti a tiltakozót, s képviseli a törhetlen roményű ifjuságot; de egy kéz nyúl feléje, hogy lerántsa. A trónról ép akkor lép le a király — Katalin cárnő kegyence és teremtménye — közönyös arc-

cal, ráérve arra is, hogy zsebóráján megnézzé: hány óra van. Fölötte egy páholyban az orosz követ megelégtlenül ül, mellette két előkelő aszszonyság: prototípjai az udvar élvvadász, divatos, lelketlen hölgyeinek. A falon Mária Terézia méltóságos, komoly arcképe.

Minden összehangzik e festményen, még az orosz rubelek is, melyek a földön hevernek. A jelenet gyásza megindítólag van kifejezve, s a megvett urak és papok közönye vagy mosolya fájdalom-sabban hat ránk, mint a patrioták elkomorúlt arca. Ez egy megelevenített fejezete a világtörténet-

nek; egy égő szemrehányás azok ellen, kik eladták hazájukat; dicsőítése a jóknak, kik hík maradtak; egy néma jajkiáltás, mely mindenkit megráz.

Nem csak a művészt látjuk itt, ki hatalmasan tud festeni, hanem az emelkedett hazafit is, ki mélyen átérzi hazája bukását, szenvedéseit, gyalázatát és reményeit.

Matejkó képe rendkívüli hatású. Nézzék meg mindazok, a kik tehetik, mert csak ritkán nyílik alkalom a fájdalom és ihlet ily művészi termékében gyönyörködhetni.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k.

F. Gy. *Történeti naptár.* Július hó 30-dikán koncoltattak fel Prága város tanácsosai Ziska hívei által: 1419-ben. — 31-ikén meghalt Loyola Ignác: 1556-ben. — Augusztus hó 1-jén m. h. Banim János jeles ír novellista: 1842-ben. — 2-án a debreceni ütközet: 1849-ben. — 3-kán meghalt Sue Eugen: 1857-ben, — 4-dikén s 5-én létesült Szt. Pétervárott Lengyelország első felosztásáról a végleges tractatus: 1772.

* (*Ősi szokások.*) A japán fővárost: Jeddót 1537-dik évben egy nagy földingás majdnem egészen halommá ontotta. Egy utazó beszéli, hogy a földingás évfordulati napját azóta mindig megülik és pedig sajtáságos módon. A város szélén egy külön telek van, melyre nagy faépület emelnek, s ezt az évfordulati napon nagy ünnepélyességgel szétbontják. Másnap aztán már újra kezdik építeni, s fölépülvén, tisztességes szegényeknek adják át lakhelyül. Ezeknek kötelességük egész éven át felügyelni az épület körül, s a szerencsétlenség napján sirni és jajveszékélni. A földingás emlékünnepe ezen mennek ki a nép alsó osztályából, vallásos énekeket énekelnek, s beszédeket hallgatnak. Egy előkelő hivatalnok szokott beszélni, s a beszéd témája mindig az, hogy: emlékezzetek meg, mikép egy pillanat szerencsétlenné tehet; ne legyenek kevélyek és gögősek. Ez ősi szokás még most is meg van. Az idén azonban a faépület lángok martaléka lett. A kormány rögtön intézkedett, hogy a kellő időre (nov. 21-ikére) új épületet emeltesen. Kihíában pedig a nagyobb tűzvészek emlékét ülik meg országszerte. A mely várost nagy tűz hamvasztott, ott az évfordulati napot megelőző estén tüzeket gyujtanak a széles utcákban s éjfélig néptömeg jár alá-föl. Ezt on-

nan következtetik, hogy hajdan a kínaiak a tüzet is istenségül imádván, ily tűz-ünnepélyekkel áldoztak. Az egész tehát a tűzimadás egykori maradványa.

* (*A sör ősapja.*) Strautmann belga tudós hozsuzu tudományos értekezletet írt a sör eredetéről, s adatokkal bizonyítja, hogy az árpa levének élvezése nem volt ismeretlen már az ó korban sem. Megemlékszik a persákról, s erősen vitatja, hogy Cyrus szerette az árpából főzött italt, s a babylóniaknál Nabukadnezár lakomáin annyira megszokták az árpalé ivását, hogy erőszakkal tarták vissza tőle a katonákat. Leghatározottabban lehet állítani az egyiptomiaknál, hogy az árpalét nagyban főzték s Cleopátra ily itallal vendégelte meg Antoniuszt. Az egyiptomtól a héberok tanulták el az árpalé készítését, ezektől pedig a görögök és rómaiak. Ez árpalé volt tehát a sör ősapja.

* (*A tenger titkaiból.*) A capri-i öbölnél egy sziklacsúcsot annyira alámstak a hullámok, hogy nem régiben a tengerbe zuhant. A hullám, mely évezredek óta mosta, annyira behatolt, hogy egy 23 ölnyi üreg volt alatta, melyből apály idejkor egészen kihúzódik a víz. Tömérdek érdekes tárgyat találnak az iszapban, miket a víz a tenger mélyéből vetett oda. Találtak régi bronz és vasgyűrűket, Caesar idejéből egy pénzdarabot, ezenkívül föl nem ismerhető érelemeket, melyekről a jelvények már lekoptak; találtak sajtáságos alakú vasdarabokat. Ezekon kívül koraldarabokat, halmaradványokat, s emberi csontokat. Milyhelyt az apály bekövetkezik, felügyelet alatt hozzá kezdenek az iszap kutatásához, hogy napvilágra hozzák a tenger titkaiból mindazt, miket a hullámok ide sodortak.

egylet alelnökéhez, ki őt és fiait meghívta a júli 19-én tartott honvédelmi leleplezési ünnepélyére. Kosuth megkérösi e levélben a meghívást, ismételve, hogy mint az élvek embere, meg nem jelenhet, de lelkiileg ott lesznek ő és fia. A másik levél, melyet a „M. Újság” közölt, Horváth Mihály ellen van írva, ki ismeretes rőpirátának Kosuthnak (őbb magán e idegen egyénekhez írt levelet fölhasszálta. Ez ellen igen megrövolág kel ki „A társadalmi illem — írja — és méltányosság kö-zönségeseen elfogadott szabályai szerint, még ma-ga az, a kibez magánlevél intézetik, sem érez-heti magát fölhatalmasottnak a magánlevél nyil-vánossá-tételére a levél írójának megegyezése nélkül; kivéve, ha az vagy magánjogi érdek-próbát foglal magában, vagy akár bíró előtt, akár becsület utján követelhető elégtételre szolgálta-hat alkalmat.”

*(A Magyarországra kivásvetti konzulokat) a jövő hét folytán hirdetik ki hivatalosan.

*(A vallásügyi miniszter) a Desák-körben már bemutatta a vegyes házasságokról, áttérésekről iskolák segélyezéséről, zsinatokról stb. szóló tör-vényjavaslatokat.

*(Mileticet, mint a belgrádi merénylet részeseit) omlítá a belügyminiszter a képviselőház egyik utóbbi ülésében, midőn Ujvidék városa kérvényét tárgyalta, melyben a város panaszoja, hogy Mileticet felfüggeszték polgármesteri hivatalától s a kormány királyi biztot küldött ki. Ennek folytán Miletica a f. hó 25-ki ülésben arra kérte a házat, (s erre nézve írásban be is nyújtotta indit-ványát), hogy mentse föl őt a képviselők ama jo-gától, melynél fogva ellentik törvényeséki vizsgál-atot a ház engedélye nélkül nem indíthatnak. Ellene oly vádak vannak, melyekre nézve nagyon óhajta a vizsgálatot, kéri tehát a belügyért, hogy a vizsgálatot indíttassa is meg ellene. Végül hatá-rozottan kijelenté, hogy sem a fejedelemgyilkost: Radovánovics Pált, sem az Ujvidéken elfogott kompromittált egyéneket nem ismeri és soha sem is találkozott velük. A ház kinyomtatni rendelte az indítványt, s később fogja napirendre tűzni.

*(Reitter csatornaterve), melyet lapunk annak idejében képekkel is ösmertetett, a létesítésben közeledik. Pest városa közelebbi földében indit-ványt fognak tenni, hogy nyilvánítsa ki a képviselőtestület, mikép e csatorna kereskedelmi tá-kintásban oly nagy fontossága a fővárosra, hogy azt minden áron létesíteni kívánja. Körtülből bizonyos, hogy a város képviselöte elfogadja s terve, melyet egy francia és egy belga bankház hozott emlékeztető közelebb, engedélyt kérven, hogy ők építhessék ki. A kormány is partolja az eszmét, mely Pest közepére veszi majd a Dunát, úgy, hogy a város belső részében is kiköthetnek a hajók. Ennek folytán a város már is azon gondolkodik, hogy a Duna pompá kopartját a ta-vasssal tovább építteti, a lánchidon fölül és alul egyiránt.

*(A delegáltak) szeptember hónap fognának egybehívni. De a védelmi törvényjavaslatok még nem lesznek szentesítve, mert ha a magyar

országgyűlés által el is fogadtatnak. — Ah szor-int — a legfelsőbb szentesítést csak akkor fog-ják nyomni, ha minden lényegesebb változtatás nélkül az osztrák törvényhozó-testület is elfo-gadta azokat, mely azonban csak október hónap ül össze.

*(József főherceg) néhány napra fővárosunkba jött, hogy megtekintse a Margit-szigeten egyre folyó munkálatokat, és személyesen intézkedjék. A munkálatok már annyira haladtak, hogy az egész szigetet és földhelyeket átadhatják tavasszal a közműnek. Az építések s rendezések isleáról és arról tanuszkodnak, hogy tulajdonosuk nem óhajtsa a költségeket kimélni. Nagy gondot fordítottak az érdekes romokra is, nehogy elveszítsek eredeti-ségüket, vagy megrongálják. A vizparton álló kisebb romokat is köböl emelt védfalakkal védik meg a Duna csapkodó hullámaitól.

*(Sáden Béla) m. vasárhelyi tanár és ismert nevé költő, kitől lapunk is nem egy költeményt közölt, közelebb váltoit jegyet Mentovich Ferenc derék tudósunk Julia leányával.

*(Vámbery Armin) nagynevű tudósunk a mun-katársunk e napokban Angliába utazik a British Association gyűlésére, hol pár év előtt oly méltó feltűnéssel szölet utazól.

*(A főváros alapítása ügyében) a miniszterelnök elnöklete alatt úlé fog legközelebb tartatni, mely alkalommal az e célra megválasztott bizottmány több tervezetet nyújt be.

*(Haldossá) Detrich Zsigmond, Sz. Fehérvár képviselője, e hó 26-án elhunyt, s képviselőtar-tási részvéte mellett 27-iken délután szentesíték be tetemet, s aztán Fehérvárra szállíták.

*(„Bon opo”) lesz a budai népművészet legkö-selebbi látványossága, s közelebbi nagy sikerre számíthat úgy a címeseh kötött érdekelni, mint leleményes kiállításánál fogva. A darabban e Szentgellérhegy is játszik, még pedig in natura-ágyakkal és házfátakkal. Tudniillik fönyitják a szinkór háttérét, s így épen a Gellérthegyre lát-hat a körönség.

*(Öngyilkosságok). Pesten a múlt hét végén egy napon két öngyilkosság történt. Egyik a Szachenyi; hogy alfában, hol egy ifjút mellén át-löve találtak. Levél volt nála, melyben a nyomort valló öngyilkossága okának, s a levél alá Szach-mány név írva — L. fényképsz néje pedig öyankalival megrögte meg magát, s rögtön meg-halt. — A b. csabai szölkében pedig e hó 22-ken egy 17 éves egyén kötellel végezi ki magát. Zsac-bében egy más találtak, követő sorokkal: „Kedves atyám! most már nem dok, tehát som-mi büntetést nem kaphatok. Megvallom, hogy mit tettem: atyámnak áronjából egy szussat ki-vettem és az ego gyertyához tartva, néstem a vis-betűket. Egyesre e szussat megrögzölöt és porrá égett és hogy a büntetést kikérhüem, felakasztot-tam magam.

*(Bihar megye) felírt az igazságügyminiszterhez Lovassy László ügyében, kit a 50-as években gyáva kormány veszélyesnek ítölt és a törvény-szök elítelt. A börtönben megháborodott részére

az 1848-ki kormány 600 frt évi segélyt rendelt, s a mostani csak köteleességet teljesítne, ha ez örökséget átvénne.

* (*Károly román fejedelem*.) mint hírlik, e napokban szigorú incognitóban Erdélybe érkezik, hogy a Csik-Szekben fekvő tusanádi fürdőt használja. Már ki is bérelték volna számára a fürdői lakást. Tushádra mentében Brassóban fog megpihenni.

* (*Bogyay volt mezőköi guerrilla százados*) ajánkozott, hogy Juhász rablóbandáját elfogja. Fel is kereste és megütöközt vele, de oly szerencsétlenül, hogy karját ellőtték. Azt mondják, hogy Juhász meg elesett, de ez még nem bizonyos.

* (*Vasúti megtámadás*.) Mult csütörtökön a Temesvárra menő vasúti személyvonatot a Babák-féle rablóbanda megtámadta a szőregi állomáson. Az állomáson levő hivatalnokok rögtön táviratoztak Szegedre segítségért s egy mozdony 11 katonával azonnal a helyszínére repült s idején megérkezett, hogy a vonat kirablását megakadályozzák. A rablók a közeli kukoricába menekültek; szemtanuk szerint körülbelül 15-en voltak. A vonat folytatta útját, a katonaság künn maradt.

* (*A Kolozsvárott tartandó nagy katonai gyűlésről*) 1000 ember készíti az utakat stb. Megjegyzik, hogy a hadparancsnokság e célra a megyétől szekerek kiállítását kérvén, ezt magyar nyelven szerkesztett átiratban tette.

* (*A debreceni országos dalártnépele*) előkészületeit rendező vegyes bizottság, a nagymérvű dalcsarnokra nézve, — mely 14.000 egység befogadására van tervezve, — abban állapodott meg jul. 21 én tartott ülésében: hogy az építészeti anyagoknál olyan gazdálkodás vétessek fogantatja, hogy a dalcsarnok építésének összes költsége 5000 frtnál többre ne hágjon. Az egész helyiség s építmény hossza: mintegy 48 öl lesz, s mind külső, mind belső berendezését, de kivált — a mi fő — jeles akusztikáját igen dicsérik. A népkerben tartandó bankett és tánchelyiség munkálatai már majdnem be vannak fejezve. A dalártnépelelel egyidejűleg gazdasági kiállítás is lesz.

* (*A balázsfalvi román érseket*) közelebb választják meg. A jelöltek közt van Bonaparte Lucian bibornok is. Sőt azt mondják, hogy neki van legnagyobb pártja. Ez a Bonaparte Lucian pedig senki más, mint III. Napoleon unokafivére, s az a hír róla, hogy Napoleon császár csak azért védi Romát, mert Lucian bibornokot szeretné s. Péter székére emelni. Balázsfalvára meg román érseknek szeretnék. És ennek fele sem tréfa.

* (*A balázsfalvi majális tüntetéseiről*, miatt) a következők ellen foly a vizsgálat: Baritiu Vazul, Cipariu Timoteus, Mihály Gergely és Vlassa Illés balázsfalvi kanonok, a brassói „Gazetta Transylvaniei” szerkesztője, s Moldovanu és Farago balázsfalvi professzorok ellen.

* (*Nagy gaztettet dőlött meg*) Mohácson G. szoligabíró, ki kocsiján esküdtjével haza felé utazván, füstöt látott az erdőből kiemelkedni. Az esküdttel együtt behatolt a sűrűségbe, mire a tüzet körülülő koldusok szétfutottak. G. egy tizenkét éves

fiút talált egy deszkához kötözve és egy darab vékony izzó vasat a tűzben, melylyel, mint a fiú mondja, ki akarták tolni szemeit, hogy aztán mint vak, nagyobb szájalomra indítsa az embereket. A gazok a fiút Fehérvárról csábitották el magukkal.

* (*Bécében a lővésztnnépele*) vásárnap nagy fényvel tarták meg a német föld lővészegyletei. Tömerdek sokan érkeztek mindenfelől, s a vaspályák harmadrésznyi áron vették a látogatókat. A legjobb lövők számára díjak voltak kitűzve, még pedig az elsőnek: 300 db arany, a másodiknak 1000 db tallér, aztán arany és ezüst érmek. Pestről szombaton este 1120 személy ment föl a kéjvonalokkal. Ezekon kívül a brassói, sebeni, medgyesi és szászvárosi lővészegyletek is részt vettek.

* (*Berben a svájci szövetséggyűlés alkalmával*) az 1867-iki kiadások vizsgálása közben, az a tétel megtámadtatott, mely szerint Tschudi svájci követnek 2000 frank utalványoztatott, hogy a magyar király koronázásán jelen legyen. Dr. Dubs elnök meleg szavakkal védelmezte e kiadást s emlékezett meg a svájci nép rokonszenvéről a magyar nemzet irányában.

* (*Angliában oly nagy a hőség*), hogy mindennap újbb és újbb renkivüli tüneményekről hallani. A mi csak végtelen forrásokokban szokott előfordulni: hogy a tenger felszínén vízi növények támadjanak, most nagy mértékben megtörtént. Mintha egész kis cserjebokrok nőttek volna ki a tenger vizéből. Tele van tropikus növényzettel az egész felszín; Wigh-sziget körül pedig nagy számmal jelentkeznek a tőkehalak, mi szintén a ritka esetek közé tartozik, s a nagy melegség kifolyása. A tenger majdnem fő, gőzölög, s e gőz, egyesülve a gyarak füstjével, oly valami rendkivüli, hogy az emberek alig tűrhetik a ruhát magukon.

* (*Virágok az ablakban*.) Áldásosnak méltán nevezhető az a londoni térsulat, melynek célja a cserepes virágok terjesztése. Nagyvárosokban, különösen e legnagyobban, alig talál a szegény ember egy talpalatnyi földet, hol egy kis „természetet” meghonosíthasson, azonban van ablaka, s ha ebben virágot tenyész, mégis csak talál némi gyönyört a természet e cseccsebecsében, melyek azonfelül a léget is javítják.

* (*Ebergényi Juliadával*) sok baj van a neudorfi fegyházban. Makacs és alattomos, ki ellen majd mindennap panaszok emelnek. Fogsága első napjaiban a mosonók felügyelőjévé neveztek ki, de már elvették tőle e tisztelet. Semmit sem akar dolgozni és folyvást sir. Mindig panasza akar menni, hogy vele nem úgy bánnak, mint rangjához illenék. A börtönfelügyelő azt a jelentést tette Ebergényiről a fegyház igazgatójához, hogy ilyen megátalkodott foglya még soha sem volt; szigorúbb rendeleteket kér tehát.

* (*Prágában huszonöt nap alatt*) öt cseh lap szerkesztőjét itelték el összesen 11,550 frt pénzbírságra, és szerkesztőiket — együttvéve — 76 hónapi fogságra. Ennek folytán többen azon gon-

Folytatása a mellékleten.